

oko txostenean, bi bereziki aipatzen ditu: *Raymond*, «Dictionnaire topographique du département des Basses-Pyrénées», eta *Corona Baratech*, «Топонимия Navarra en la Edad Media». Arabako herri buruz dokumentazio aberats aberatsa, osoa eta erabatekoa eman digu *Gerardo López de Guereñu*-k: «Pueblos alaveses», «Boletín de la Institución Sancho el Sabio» aldizkarian, XIII (1969), 19 ss. Mugaz handiko herri eta herritarren izendegia egin du, baita ere, Dassance euskaltzain jaunak: *L. Dassance*, «Herrien eta Herritarren izenak eskuaraz», Editions Gure Herria.

Aingeru Irigarai eta Etxaide jaunak ere lana franko egin du sail honetan. Mitxelena jaunak ere bildurik ditu euskal testu zaharretan ageri diren herri izen zaharrak. Gure idazkari ordeak, Lizundiak, alegia, berebiziko zaletasuna eta gaitasuna agertu du euskal Geografia eta Kondaira gaiak aztertzen. San Martin gure Idazkari jaunak ere, berdin, Onomastika eta Kondaira izenak arakutzen. Eta badakit kondaira nahiz herri ikertze lanetan gailurtu diren gure elkargoako anaietatik dexente uzten ditudala aipatu gabe.

Ez gaude, bada, horren eskas eta urri lan honi, denon argi eta konseiluarekin, lotzeko. Hori bai, denon argia beharko du batzordeak lan hau behar bezala burutzeko.

* * *

Idatzarauetazko Batzordea, sail berezi hontara jartzean, berriztatu egin behar zela pentsatu dugu. Egikizun hau betetzeko trebeago eta gaiago bihurtu, alegia. Horra, bada, Euskaltzaindiaren zuzendaritza edo burugoak proposatzen duen izen erroa. (Guk proposatuz gainera, batzarreko jaunen batek bere izena edo bertzereana eskaini nahi baldin badu, egin lezakela esan beharrik ez dago).

BATZORDEAREN EGILE ATALA

Atal honetarako jakintzaz gainera dinamismuz eta lan egin goz horniturik agertzen direnetatik hautatu nahi izan ditugu.

Buru: *Luis Mitxelena* jauna, batasun kontu guztietan buru izateko hautatu genduen, eta sail honi dagokion dokumentazio zaharra hain ongi ezagutzen duena.

Idazkari: *Jose Luis Lizundia*, euskal Geografia eta Kondaira gauzetan duen jakitateagatik, eta gainera Bizkaiko eskualdearen izenean.

Salbador Garmendia, literatura eta hizkuntza zaharraren eza-gutzagatik, eta Gipuzkoako eskualdearen izenean.

Manuel Ruiz Urrestarazu, Arabako izenean, eta dituen ikaste eta beste dohaiakgatik.

Jose Maria Satrustegi, kondaira eta herri ikertze gauzetan egin duen lanagatik, eta Nafarroako izenean.

Jean Haritschelbar euskaltzainburu ordea, mugaz hango Euskalerrriaren izenean eta bere orotariko euskal jakitateagatik.

BATZORDEAREN KONTSEILARI ATALA

Eskualde bakoitzetik bi jartzen ditugu.

Gipuzkoatik *Jon Etxaide* eta *Juan San Martin*, sail hontan eginak dituzten lanakgatik.

Arabatik, *Gerardo López de Guereñu* eta *Odon Apraiz*, sail honetan lan guztiz merezigarria egin dutenak.

Nafarroatik, *Aingeru Irigarai*, lan baliotsuen egile delako. Eta *Basilio Sarobe* apaiza, arrazoi beragatik.

Mugaz hango Euskalerritik *Louis Dassance*, sail honetan eginik duen lanarengatik, eta *Guillaume Eppherre*, Gure Herria-ren zuzendari, eta Zuberoako berri emale izan dedin.

Eta azkenik, Errioxako aldean azterketa baliotsuak egina den *Jose Juan Bautista Merino Urrutia* jauna.

Donostia, 1971, urriak 29.

ARAUTEGIA

ARAUDI BERRIZTATUA EUSKALTZAINEI AURKEZTEKOAN

Euskaltzain jaun agurgarriak:

Ihaz, hemen Donostian, azaroko hilabeteari dagokion batzarean, jarri zen Araudia berriztatzeko eta gaurkotzeko batzordea. Batzorde honi egotzi zitzaion egitekoaren garrantziaz hauxe esan nuen orduan: «Euskaltzaindiak legezko nortasun bat erdietsiko badu, nahi ta ez bere Araudi gaurkotua aurkeztu beharko du. Horregatik —eta besteak beste direla—, Araudiaren berritze eta gaurkotze horri premiatsuenetako puntua derizkiogu».

Hamahiru hilabete igaro da orduz geroztik. Eta azkenik batzordeak bere lanari buru eman dio eta gaur Batzarreari aurkeztu dio.

Ez naiz hemen hasiko gaurko testu honetara heltzeko egin behar izan diren pauso, atzera-aurrera, itzul-inguru, luzapen, zuzenketa, orrazketa eta abar kontatzen. Lehenik handitu, gero murriztu, egin, desegin, berregin, nik ahal dakit zenbat redakzio, aldaketa, eraskin! Azkenik, ordea, gaur presentatzen dizuegun honetan mamitu dira gure enseiu, zirriborro eta izerdi guztiak.

Pundu batzuk xoilki ikutuko ditut, Batzordeak bere lana nolako kriterioekin burutu duen jakin dezazuten, eta hartu diren bide batzuen arrazoiak emateagatik

* * *

Eta aurrena, erabilitako hizkuntzagatik geure burua zuritu beharrean gera. Araudia gaztelaniaz egin behar izan dugu. Eta hori, arrazoi bategatik: geure Estatutoen testua agintariei presentatu beharko diegu, Euskaltzaindiak erdietsi nahi duen legezko ezagutza hori erdietsi ahal dezan. Eta hortarako nahi ta ez Estatutoen testua legezko hizkuntzan egin behar zen. Baina, jakina, testu hau Euskaltzaindiak onartu bezain laster, itzulpenak egingo dira, bai frantsesera eta bai euskerara. Eta geron arterako egingo den edizioan hiru hizkuntzatan egongo da Araudia: euskeraz, gaztelaniaz eta frantsesez.

Lehengo Araudiak ez zuena, oraingoari «Preámbulo» labur bat jarri nahi izango diogu. Euskera eta euskal literaturari buruz, euskeraren gaurko egoeraz eta Euskaltzaindiaren sorreraz zenbait berri ematen da bertan. Labur eta murriztuz, bat ere triumfalismurik gabe, eta euskeraren alde esan behar zirenak besteren ahoz esanez burutu dugu atariko hau.

Gainerakoan, Araudian bertan, gure erregelak izan da lehengo Estatuto zaharrei ahal dela orpo orpo segitzea, haietatik ahal den gutiena aldentzea, haien tradizioa eta izpiritua gordetzea. Beraz, berritu eta gaurkotu behar ziren gauzak bakarrik aldatu dira.

Beste kriterio hau ere izan dugu geure lanean: larregizko txiki-keria eta xehetasun konkretuegietan ahal dela ez sartzea. Estatu-toak oinarri legea dira. Eta hain zuzen, horrexegatik iraunkorrago behar dute izan. Ardura handiko diren legeak, puntu beharrezkoak eta nagusiak bakarrik eduki behar dituzte. Xehetasun konkretuegiak «Reglamento interior» deitzen den hortarako geldituko dira. Berez, Reglamento interior delako hori aldakorragoa da; gauza konkretuak aipa ditzake, baina horrexegatik igarokorragoak ere badira.

Araudi zaharrean mugaz beste aldekoen aipurik ez zen egiten, nahiz eta etengabeko pratika garbi bat egon puntu honetan. Guri iduritu zaigu une honetan, Euskaltzaindiaren legezko nortasuna garbitu nahi den une honetan, behar beharrezkoa zela puntu hau argi eta garbi uztea. Eta hain zuzen, horrexegatik jarri dira 4. eta 5. artikulua.

Euskaltzaindiaren legezko nortasuna erdietsi nahi dugula diodanean, bego hau garbi: horrekin ez dut esan nahi orain arte gure elkargoa legetik kanpora edo horrelako nortasunik gabe egon denik. Baina bistan da nortasun hori ere gaurkotu edo argitu beharrean gerala.

* * *

Baina buruhausterik gehiena eman digun artikulua 20.a izan da: hots, gure elkargoaren bilkurena. Gauza jakina da Euskaltzaindiaren sorreratik honera euskaltzainen kopurua asko ugartu dela. Hasiera hartan hamabi euskaltzain eta zortzi urgazle ziren; guztiak euskaldunak izan behar zuten jaiotzez eta hizkuntzaz. Hoietaz landara, urgazle eta ohorezko erdaldu batzuk izatea ere ontzat ematen

zen. Batzarre arruntetara bai euskaltzain osoak eta bai urgazleak ere etor zitezken. Eta inoiz legezko batzarrea egiteko euskaltzain osoetatik aski ez zenean, Azkuek berak urgazleren bati ematen zion eskubidea batzarrera euskaltzain oso bezala joateko. Era hortara Orixe behin baino gehiagotan egon zen batzarreetan euskaltzain osoeri dagokien eskubidez, nahiz eta orduan oraindik maila hortakoa ez izan. Nolanahi ere, bilkura haietan biltzen zirenak oso guti ziren.

Gerra osteko aroan, berriz, Euskaltzaindiak hazitze ikaragarria ezagutu du, eta hortik problemak sortzen dira gure bilkuretan. Zer egin? Batzuek nahi lukete gure elkargoaren bilkura arruntetara euskaltzain osoak bakarrik joatea. Beste batzuek, bilkura hoiek bi zatitan partitzea: lehenengo zatira euskaltzain osoak bakarrik joango lirake eta gero bigarreneira denak, hau da, bai euskaltzain osoak eta bai laguntzaileak ere. Ez zaigu iduritu gure bilkuren ajeentzat sendabidea hor bilatu behar denik: eta emango ditut arrazoiak. Alde batetik, Euskaltzaindiak badu bere tradizioa, eta tradizio horren arabera bai euskaltzain osoek eta bai besteek ere eskubidea dute bilkura arruntetara joateko, nahiz eta erabakietan euskaltzain osoek bakarrik botua izan. Beste aldetik, euskaltzain osoetatik gure bilkuretara franko aldiz zein guti datorren ikusiz, gure bilkurak hoiekin bakarrik egin behar direla erabakiko baltiz, nik ez dakit hori gure bilkuren heriotzea erabakitzea ez ote litzaken. Gainera, gaur ez legoke Azkueren harako sistema hartara jotzerik; inork, alegia, ez luke onartuko euskaltzain oso ez den bati hartako eskubideak ematea eta era hortara euskaltzainen hutsuneak hornitzea.

Beste sistema: bilkura arruntak bi partetan partitzea, hori lehen inoiz egin izan dugu, baina ez dut uste horrekin deus erremediatzen denik. Gauza bera bi aldiz esan behar da, lehenik euskaltzain osoei bakarrik, eta gero denei; beraz, batzarrea luzatu, astundu eta aspergarri bihurtzen da. Eta euskaltzain osoak bakarrik batzarturik dauden bitartean, besteak han kanpoan uztea, Testamentu Zaharreko «prosélitos de la puerta» balira bezala, egia esan, ez zait gizalegezko iduritzen.

Beraz, arrazoi guzti hoiek neurtu eta pisatu ondoren, gure Euskaltzaindiaren tradizioa, egungo egoera eta abar konsideratu ondoren, puntu hau lehen bezala utzi behar zela pentsatu dugu. Hau da: batzarre arruntetara denek dute joateko eskubidea, nahiz euskaltzain

oso, nahiz laguntzaile nahiz ohorezkoek; erabakiak hartzeko botua, ordea, euskaltzain osoek bakarrik. Haatik, zirrikitu bat utzi da Estatutoetan zabalik: inoiz bilkura bereziak, ez arruntak, egin ahal izango dira euskaltzain osoekin bakarrik. Hain zuzen, hoietakoa da gaur goizeon hemen egiten duguna.

Era hortara jende gehiegi biltzen dela gure bilkuretan, gehiegizko liskarrak eta neurritz kanpoko garrazkeriak gertatzen direla batzuetan? Bai, hori ere egia da; baina esan ditudan arrazoiakgatik, ez dut uste bilkurak euskaltzain osoentzat bakarrik jarriaz ezer irabaziko gendukenik. Gaitz hori erremediatuko dugu jarritako gaietatik iñori irteten ez utziz, batzarretan disziplina bat jarritz, hitz egiteko bakoitzak bere aldia eskatuz, hizlariari bere esangoa esaten utziz, eta guztien gaintetik dialogatzen ikasiz. Edo guztiz oker nago, edo horren beharra dugu gehienok. Jainkoak mihi bat eta bi belarri eman zizkigun guretako bakoitzari. Horrek esan nahi du mintzatzea bezain beharra edo beharragoa dela besteren arrazoiak entzutea. Baina hori egin beharrean, geurea bakarrik gogoan dugula, itsu-itsuan besteari erasotzera joaten bagera, orduan ez dugu deus onik egingo, ez gera sekula elkarrizketa on batetara iritxiko.

Gure batzarretan behar den errespetoa, ordena eta seriotasuna egon dedin, Euskaltzainburu ordezkoiari eskatu diot moderatzaile kargua har dezan. Denok ezagutzen eta aitortzen ditugu jaun honek hartarako dituen dohain apartekoak eta uste dut guztion gogokoa izanen dela izendapen hau. Baina gauza hauek, jakina, ez dira Estatutoetan jartzekoak.

* * *

Batzarrea erabakiak hartzeko gai izan dedin 6 euskaltzain osok gutxinaz presente egon behar dutela jarri dugu. Zenbaiti gutxitxo iruditzen zaio eta Real Academia Española jartzen digu ispilutzat. Baina Akademia horren egoera eta gurea ez da bat ere berdina. Española-ko akademikuak uste dut Madrilen bizi direla denak eta gainera soldata pagatzen zaie batzarrerera joateagatik. Era hortara, jakina, askoz errazago da akademikuak Akademiako lanei lotzea. Gure euskaltzainak, berriz, Euskalerra osoan berreiaturik bizi dira eta Euskaltzaindirako egiten dituzten lanakgatik ez zaie deus ordaintzen. Bizibidea eta irabazpidea beste nunbaitetik atera behar baldin ba-

dute, Euskaltzaindiko lanetarako ez zaie tarte eta adore handirik geldituko. Azkueren garaian ostatu eta biajeko gastuez kanpora, euskaltzain bakoitzari batzarrera etortzeagatik bakarrik bost hogerleko ematen zitzaion, eta garai hartarako bazen zerbait! Honetan ere beharera joan gera. Gerra ondoko garaian ere nik gogoan dut Nazario Oleaga zenak beti galdetzen zidala: Biajea zenbat kostatu zaizu? —Hainbeste, esaten nion, eta txintxo ordaintzen zidan beti. Ohitura hori ere geroztik galdu egin dela uste dut. Diru konturik Estatu-toetan ez dugu aipatu, baina diru iturriak gure elkargoarentzat bilatzea beharrezkoa izango dela uste dut, eta lan egiten duenari sari egokia eman ere bai, bestela beti ibiliko gera gaizki.

Beraz, gauden egoerari begiratu, batzarreak erabakirik har dezan 6 euskaltzain gutxinaz presente egon behar dutela jarri dugu. Gutxitxo da, bai, baina realismuak ez digu numero hau gorago altxatzen uzten. Gutxitxo da, bai, baina hor da Aramaioko batzarrea: horrenbeste ere ez ginen bildu. Gainera kontuan euki behar da euskaltzain batzuk batzarrera etortzerik ez dutela; eta orduan —orduan bakarrik, jakina— botua iskribuz edo poderioz eman dezaketela jarri da.

Estatuto zaharretan, egia esan, batzarrea egiteko zenbat euskaltzain osok egon behar duten ez da esaten. Barneko Araudian, ordea, bai. Ikus 16. artikulua. Zazpi gutienez esaten du; baina norbaiten heriotzea edo karguaren uztea gertatu baldin bada, orduan sei egotea aski izanen da. Eta esan dugu gorago nolako baliakizunetz baliatzen ziren kopuru hori osatzeko.

Labur, eta gure bilkuren hauzia buka dezadan, era hontara ikusten du Batzordeak pundu hau: Ezin dugu ahaztu gaur eguneon laguntzaileen aldetik berebiziko indarra eta laguntasuna datorkiola Euskaltzaindiari, eta laguntasun hori haintzat hartu behar dugu. Beste aldetik, Euskaltzaindiak badu bere sortzetik lege garbi bat bere batzarre arruntetara hoiiek etor ahal ditezten. Hoiiek hola, zer egin behar genduen, egin duguna baizik? Hau da: batzarre arruntetara denei atea zabaldu; euskaltzain osoetatik sei gutxinaz presente egon behar izatea; eta etorri ezin dutenak iskribuz edo poderioz botu eman ahal izatea. Ez degu gure elkargoaren hara-kiririk dekretatzeko gogorik, zenbaitek hala nahiko balu ere.

Gainerakoan, karguen iraupena lehen bezala utzi da. Ikusten duzue, lehengo Araudiaren mamia gorde eta errespetatu izan dugu pundurik gehienetan.

* * *

Orain, jaunok, zeuen aztertze eta baimenduaren eske duzue Araudi berria. Urrats handi bat ematera goaz. Erdi ezkutu gisako bizitzetik irten, eta legezko nortasun batekin geure elkargoa bere eginbide betetzeko gaiago bihurtzea: hori da gure nahia eta ametsa. Pauso hau ematea beharrezkoa iduritzen zaigu gure eragina hutsaren pare baino gehiago izango baldin bada.

* * *

Estatuto hauen aztertze eta onartzean segituko den prozedura honela izango da. Artikuluak bana banaka irakurriko dira. Artikulu bakoitza irakurri ondoren, ia guztiak akort diren galdetuko da. Inork ezer esaten ez baldin badu, erabaki eta onartutzat emango da. Batek edo batek baino gehiagok testua beste era batera aldatzeko eskatzen baldin badu, berak nahi luken redakzioa iskribuz presentatu beharko du eta batzarrean bototara joko da ia zein redakzio onartzen den jakiteko: ala Araudian dagoena ala beronen orde bestea euskaltzain hoiak presentatu dutena.

Gure bilkuraren martxa ahalik eta laburren, lasterren eta garbien joan dedin, gure Euskaltzainburu ordekoari erregutzen diot orain beretik aitzindari edo moderatzaile lana har dezan.

Donostia, 30-12-1971.

ARAUDI BERRIA EGITEKO ZER PROZEDURA SEGITU DEN

Euskaltzaindiaren Araudia (hots, Estatutoak, ez oraingoz «Reglamento interior» deitzen den hori) berriztatu eta gaurkotu egin behar zela hamaika aldiz esan izan da gure batzarrean, eta horarako pausu batzuk eman ere egin ziren; baina asmoa ez zen aurrera

eraman. Bi Araudi zeudela ere esan behar da: bata Euskaltzaindia sortu zenekoa (1920. urtekoa); eta bestea 1954. urtean Etxaide euskaltzainburu zelarik argitaratua. Baina ez bata eta ez bestea gure gaurko egoerarako ez ziren gai edo egoki; eta hortaz gainera, bietatik ez zenekian inoiz —garbi behintzat— zein zegoen indarrean, bigarrenak lehenbizikoaren eremu guztia ez bait du hartzen.

Beste aldetik, Euskaltzaindiak bere legezko nortasuna garbitu eta gaurkotu nahi du, eta hori irixteko nahi-eta-nahiezko urratsa zen Araudiaren gaurkotze hau egitea.

Araudiaren testu berria gertatzeko, bada, batzorde bat jarri zen 1970.go azaroaren 27an. Hona hemen batzorderako hautatuak izan ziren jaunak: Egile Atalerako: Luis Villasante, J. M. Lojendio, A. Arrue eta J. L. Lizundia. Kontseilari atalerako: J. Haritschelhar, M. Lekuona, J. San Martin, Jesus Oleaga, J. M. Satrustegi, M. Ruiz Urrestarazu.

1971.go urtarrilean Egile Atalekoak bildu ziren (Lojendiok ez zuen etortzetik izan). Arrue jaunak bilera hortara ekarri zuen berak lehendik prestatuak zeukan asmoa edo proiektu zatia, eta pundurik nagusienak eztabaidatu ziren.

Hango oharrekin Egile Ataleko buru eta idazkariak (Villasante-Lizundiak, alegia) aurre-asmo edo anteproiecto bat gertatu zuten. Kontuan euki ziren, Arrueren proiektuaz gainera, Euskaltzaindiaren Sortarauak (1920), «Estatutos y Reglamento de la Academia de la Lengua Vasca» (1954), eta bai Real Academia Gallega-ren Estatutoak ere.

Aurre-asmo hau batzordeko denei bidali zitzaizen, bai egile atalekoei eta bai kontseilariari ere, beren oharrak egiteko aukera izan zezaten. Idatzizko bi erantzun jaso ziren: San Martinena eta Ruiz Urrestarazurena.

1971.go otsailaren 26ko batzarrean euskaltzainburuak Araudi berriztatze lanen berri eman zuen.

1971.go maiatzaren 28ko batzarrean berriz ere euskaltzainburuak Araudi lanen berri eman zuen, anteproiectuari zuzenketa batzuk egin zitzaizkiola eta orain lana Lojendio jaunaren eskuetan uzten zela esanez. Jaun honek bere orraztapenak egin ondoren, batzordeak lana berriz ikusiko zuela gaineratu zuen.

Abuztuaren 4ean berriz ere egin zen Egile Atalekoen bilkura, Araudiari ikutu batzuk eginez. Egun hortan bertan arratsaldeko batzarrean Lojendio jaunak egiten hari zenaren berri eman zuen.

Irailaren 16an dei bat egin zitzairen batzordeko denei, nahiz Egile atalekoei nahiz kontseilariei, irailaren 24ean egingo zen bilkurarako. Eta hots egin bezala, irailaren 24eko bilkura hortan prestatutako testuaren azterketa egin zen.

Azaroan berriz ere Egile atalekoak bildu ziren (Lojendiok ez zuen etortzetik izan). Mugaz handikoen aipamena zer moduz egingo, aztertu zen bilera honetan; eta hortarako Haritschelhar jauna deitua izan zen. Baita Euskaltzaindiko bilkuren kontua ere, iraileko batzarrean erabakitakoaren arabera, finkatu zen.

Prestamen guzti hoiek egin ondoren batzordeak bere lana egina eta bukatua zeukan. Kopiak atera, beraz, eta euskaltzain oso guztiei garaiz bidali zitzaizkien, testua, batzarrera aurkeztu baino lehen, ikus eta azter zezaten.

1971.go abenduaren 30ean, goizean, euskaltzain osoen bilkura berezia egin zen, batzordeak prestatu zuen testua aztertu eta onartzeko. Lekuona jaunak ezin etorria adierazi zuen, zenbait ohar bidaliz. Bilkura horretan Araudiaren erdia baino gehiago aztertu zen. Artikuluak bana banaka diskutitu, testua hobetu eta askotan aldatu ere egin zen.

Eta azkenik, gaur, 1972.go urtarrilaren 31n, goizeko bilkuran, berriz ere azterketa eta onartze lan honi jarraitu eta buru eman izan zaio. Beraz, Euskaltzaindiak aspaldidnik zuen ametsa —Araudia gaurkotzekoa— egia bihurtu eta mamitu da. Orain Araudi honen testua hiru hizkuntzatan jarri eta argitaratu nahi litzake (hots, euskeraz, gaztelaniaz eta frantsesez).

Bukatzekoan, aipamen berezi bat egin nahi dut hemen euskaltzain eta lege gizon diren Lojendio eta Arrue jaunen alde, Estatuto hauei beren egitura eta taiua ematen egin duten lan baliotsuagatik.

Donostia, 1972, urtarrilak 31

EUSKALTZAINEI EGINDAKO ESKUTITZA ARAUTEGIAREN BIRRETSIA ESKATUZ

Arantzazutik, martxoak 17, 1972.ean.

Euskaltzain eta lagun maitea:

Jasoko zenduen, noski, joan den otsailaren 29an egin nizun eskutitza, eta bai harekin batean bidalitako Arautegiaren testua ere.

Eskutitz hartan Arautegia eratzeke erabili den martxa guztia, izan diren gora-beherak eta egin diren lan eta pausuen berri aipatzen nizun laburzki.

Arautegi horren testua euskaltzain osoen bi bilkura berezitan punduz-pundu aztertua eta jorratua izan da. Bilkura hoietan gauza asko aldatu eta hobetu ziren, eta orain bidali zaizun eran onartu zen.

Lan guzti honetan (Arautegia prestatze lan guztian, alegia), gure elkargoan diren lege gizonek asko lagundu digute, eta beroieiei neure eskerrona agertu nahi diet.

Orain euskaltzain osoei Arautegi honen birretsia (ratificación) eskatzen zaie. Hartako bilkura berezira datozenak bertan eman ahal-ko dute botoa. Ezin etorri direnak iskribuz edo beste euskaltzain oso baten bidez igor lezakete. Bilkura hori Apirilaren 4ean egingo da eta deiak bidaliko dira.

Arautegi honi buruz iritzi zuzen egoki bat moldatzen zeuri laguntzeko, oharpen edo gogoeta hauek, txosten gisa, bidaltzen dizkitzut. Arautegi berri honen premiaz, hizkuntzaz eta mamiaz izango dira gogoetok.

1. *Premia*

Arautegi berri baten premian ginela makina bat aldiz esan izan da gure batzarretan, eta ni euskaltzainburu hautatua izan baino lehen ere, lan horretan hasiak ziren. Izan ere, bi Arautegi ditugu, bata 1920.goa, eta bestea 1954.goa, baina ez bata eta ez bestea ere ez dira Euskaltzaindiaren gaurko egokerarako gai. Hau denek aho batez aitortu dute beti. Eta Instituzio bat lege gabe ibiltzea ez da on. Lege bat behar dugu, gu guztion gainetik egongo dena eta neurtuko gaituena. Legea guztiontzat da babes, neurri eta gidari: Zuzendari direnentzat eta bai besteentzat ere. Legetasunaren barrenean ibiltzea guztiontzat da mesede.

Gainera, gure elkargoarentzat legezko ezagutza osoa erdietsi nahi litzake, euskeraren alde benaz joka ahal dezan, eta horretarako ere, gure lege-gizonen iritziz, Arautegia gaurkotu egin behar zen.

Horra, bada, lehenbiziko punduari, premiari buruz, esan gogo nizuna.

2. *Hizkuntza*

Arautegiaren jatorrizko testua gaztelaniaz egin izan da. Hone-tan ere geure lege-gizonen konseiluari jarraitu gatzaizkio. Baina tes-tu honen euskal itzulpena, Mitxelena jaunaren laguntzaz, euskaltzain-burua egiten ari da. Frantses itzulpena, berriz, Euskaltzainburu-or-deari eskatu zaio. Arautegiari birretsia eman dakion bezain laster, hiru hizkuntza hoietan argitaratuko da. Eta geure artean euskal tes-tuaz baliatuko gera, noski, dudetan jatorrizkora joaz.

3. *Mamia*

Goazen orain Arautegiaren mamiaz zerbait esatera.

Lehenik, kontuan euki behar da Arautegian arau nagusi batzuk bakarrik sartzen direla: hots, oinarri legeak, iraunkorren eta beha-rrezkoen diruditenak. Azken artikuluan esaten den bezala, beste erregelak geroago egin beharko dira («Reglamento Interior» ta abar), eta hor xehetasun gehiago sartu ahal izango da: gauza arina-goak eta aldakorragoak, alegia. Honelako gauza asko Arautegiaren lehen-asmoan sartu ziren, baina lege-gizonen iritziz, kendu egin ziren, edo hobeki esateko, Erregela hoietan sartzeko utzi. Adibidez, Batzordeen martxa nola izango den, euskaltzain osoen joan-etorrien ordainketa, ta abar.

Gainerakoan, Arautegia prestatu duen Batzordearen asmoa izan da lehengo Arautegien izpiritua, muina eta ahal dela hitzak ere gor-detzea eta Institutuzioaren gaurko egoerak eskatzen duenari erantzutea.

Instituziorik gehienetan bezala, egon daiteke gurean ere halako soka-tira bat: alde batetik Institutuzioko lagunen eskubideak babestu behar dira, eta bestetik Institutuzioaren beraren eskubideak eta bizi-tzea ere bai. Eta Institutuzioaren eskubideak Zuzendaritzak zaindu behar ditu. Ekilibrio bat, beti egiten erraza ez dena, lortu beharra dago bi aldeetatik. Eta ene ustez, nahikoa ongi lortu da hori Arau-tegi honetan.

Hona hemen euskaltzainen eskubideak babesteko Arautegiak ematen dituen bideak:

Zuzendaritzako karguak bi urtetik bi urtera hautatzea (art. 28). Bost euskaltzain osok iskribuz eskatzen duten guztietan, Zuzendaritza beharturik dago bilkura berezia biltzera, eta han beren ustez egin behar diren karguak eta eskatu behar diren kontuak egin eta eska ditzakete (art. 18). Lehendakariak axola handikotzat eman ez duen arazoa erabaki nahi denean, aski da batek eskatzea, hauzi hura hurreneko batzarrerera arte mahain gainean uzteko (art. 26). Eta aski da batek hala eskatzea, bozketa izkutua egin dadin (art. 21). Eta oraino: batzarrerera etortzerik ez dutenek iskribuz edo beste baten bidez boza eman dezakete (art. 22). Erabakiak beti nagusitasunez hartuko dira (art. 21).

Ikus dezagun orain beste alderdia, Instituzioaren eskubideak zaintzen dituen alderdia:

Instituzioaren egitura, nortasuna, izena, ibilpidea t.a. zaindu behar ditu Zuzendaritzak. Hortarako ematen zaizkio 8. artikuluan eta honen hurrenekoetan aipatzen diren ahalak. Euskaltzain osoei batzarrerera etortzeko eginbidea jartzen zaie (art. 17). Hau hil edo biziko gauza da Euskaltzaindiarentzat, eta horrela izan da Euskaltzaindiaren kondaira guztian eta Arautegi denetan. Orain, jakina, ezinak ez du legerik. Batzuk adin handiz, eritasunez, urrun daudelako, lanpeturik dabiltzalako t.a. ezin etorri direnean, beren ez etortze hori gatzigatu eta zuritu behar dute (art. 17).

Euskaltzain osoek batzarrerera joan behar baldin badute, bidezkoa da Euskaltzaindiak haien joan-etorrien gastuak ordaintzea ere. Hontaz ez da deus esaten Arautegian; xehetasun hau, lege-gizonen konseiluz, «Reglamento Interior» erako utzi zen. Euskaltzaindiaren ekonomi egoera ere, daukan laguntza urriaz, ozta-ozta izan ohi da gaur bere gastuei erantzuteko gai. Istudiotan dago Euskaltzaindiaren auto-finanziazioa, eta uste dugu hortara ere helduko garela. Gaur bazkaria behintzat pagatzen zaie hotelean elkarrekin bazkaltzen dutenei; eta gure asmoa da puntu honetan, ahal den bezain laster, leheneko usadiora bihurtzea.

Batzarrak egin ahal izateko eta erabakiak hartzeko ez da «Quorum» bat jarri, axola handiko erabaki bat hartu behar denean baizik (art. 25). «Quorum» delako hortaz Euskaltzaindiak badu bere tra-

dizioa. 1920.go Arautegian ez da quorum-ik aipatzen. (Arautegian dio. «Reglamento Interior» delakoan bai.) Orduan 12 euskaltzain ziren, eta 7 ipini zen. Baina badakigu zer irtenbidez baliatzen zen Azkue horrenbeste euskaltzain oso biltzen ez zenean: batzarrean zeuden urgazleetatik bati edo behar zirenei eskubidea ematen zien euskaltzain oso bezala batzarrean egoteko. Eta beharko egin zerbait, bestela instituzioaren ibilpidea eta bizitza bera arriskutan jarriko lirake eta! Beren obligazioa beteaz batzarrerara etorri diren euskaltzainak zapuztuta itzuli behar, joan-etorria alferrik eginda! Hori Zuzendaritzak ez du sekulan onartuko, instituzioaren deretxoak zaindu behar bait ditu! 1954.go Arautegian ere ez da quorum-ik aipatzen. (Arautegian diot hemen ere). «Reglamento Interior» delakoan, berriaz, bai: euskaltzainak 18 zirelarik, quorum-a beheratu egin zen: 5era gutxitu zen.

Oraingo Arautegian ere quorum-ik ez da aipatzen, axola handiko erabakientzat izan ezik (art. 25). Eta orduan bi dei aipatzen dira: lehenbizikoan neurri estua jarri da, bigarrenean zabalagoa.

Hemen esan lezake norbaitek: Orduan bigarrenekoan errazegi hartuko lirake erabakiak. Baina erantzun garbia du horrek: Ez da hori gertatuko, baldin, etorri behar duten bezala, lehenbiziko deira etortzen badira euskaltzainak, eta ezin etorri direnak botoa bidaltzen badute. Horretarako egiten zaie aurretik deia, eta erabiliko diren gaien berri ematen zaie. Ez etorri eta ez botorik bidali egiten ez badute, hartzen den erabakiaren aurka ez dute zer esanik.

Honelako zaluitasun bat gabe Euskaltzaindiak ezingo luke deusik egin. Ezin dugu Euskaltzaindiaren bizitza arriskutan jarri, edo berdin dena, haren ibilpidea geldiarazi. Era honetara uste dugu, ahal den ederkiena ezkontzen direla Arautegi honetan bai Euskaltzaindiaren eskubideak eta bai euskaltzainenak ere.

Euskaltzain eta lagun maitea: Zatoz, otoi, Arautegiari birretsia eman behar zaion bilkura berezira. Benetazko etorri ezina baldin baduzu, bidali zeure boza iskribuz edo etorriko den beste baten bidez. Baiezkoa edo ezezkoa eman ezazu libreki. Edo eta erdiko bidea hauta dezakezu: baiezkoa eman, baina honetan edo horretan ez zaudela konforme esanez, eta hori ere agirian jasoko litzake.

Aurretik eskerrak emanez.

ESTATUTOS DE LA ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA

PREAMBULO

La lengua vasca ha atraído la atención de eminentes especialistas que han consagrado a ella sus estudios e investigaciones. Baste recordar los nombres de Humboldt, Bonaparte, Van Eys, Schuchardt, Uhlenbeck, Menéndez Pidal, entre otros.

Además de su originalidad, el euskera ofrece al investigador la huella de los sucesivos estratos lingüísticos, que en el transcurso de los siglos se fueron sedimentando en el idioma por efecto de las diversas influencias históricas recibidas por éste a través de su larga vida. Por ello, y por ser vehículo de una civilización de la que constituye hoy el único testimonio vivo, representa un valor de extraordinario interés cultural y humano. Así lo proclamaba don Ramón Menéndez Pidal en discurso pronunciado en Bilbao el año 1921: «Por eso he querido hoy hablaros del estudio histórico. Tenéis todas las ventajas para emprenderlo y llevarlo a cabo: una lengua cuya bibliografía puede ser abarcada sin cansancio, y muchas de cuyas cuestiones interesantes apenas están desfloradas; un territorio pequeño, que cómodamente puede ser recorrido; una variedad interna sumamente ilustradora, y, sobre todo, un arcaísmo misterioso, preñado de interés. No hay documento histórico más venerable que este documento vivo, esta lengua conservada sobre este territorio, desde época incalculable, quién sabe si anterior al clima y al período geológico actuales. Ella, en sus multiseculares sedimentos, nos ofrece restos preciosos para ilustrar los más oscuros problemas de nuestra historia. Tenéis la fortuna de que vuestro pueblo sea depositario de la reliquia más venerable de la antigüedad hispana. Otras tendrán más valor artístico, serán más admiradas y codiciadas universalmente, pero no hay otra que tenga la importancia de esta lengua, sin cuyo estudio profundo jamás podrán ser revelados del todo los fundamentos y los primitivos derroteros de la civilización peninsular, ni podrá ésta ser esencialmente comprendida».

Irreductible a las lenguas vecinas —herederas directas del latín—, sólo tardíamente fue el euskera objeto de cultivo literario escrito. La poesía épica y lírica medieval, transmitida por tradición

oral, quedó recogida en documentos de los siglos XV y XVI. En los siglos XVI y XVII se editaron las obras de Dechepare, Leizarraga, Etcheberri, Axular, Oihenart y otros. Más tarde, en el siglo XVIII, el uso escrito de la lengua vasca adquiere sensible incremento, gracias a los eruditos trabajos de Larramendi y a la producción literaria de Mendiburu, Moguel y otros destacados cultivadores del idioma. Hoy es general la preocupación que en el País Vasco se siente, no sólo por asegurar la conservación y supervivencia de la lengua vasca, sino también por promover su desenvolvimiento en todos los órdenes de la cultura, así en el puramente literario como en el de la investigación y de la técnica. Para ello se hace preciso que el idioma tenga acceso a los centros de enseñanza y a los medios escritos y audio-visuales de difusión, con la imprescindible adaptación de su léxico a las terminologías modernas. Este es uno de los objetivos propios de la Academia de la Lengua Vasca.

La Academia de la Lengua Vasca nació bajo el patrocinio de las Diputaciones de Alava, Guipúzcoa, Navarra y Vizcaya. La Diputación de Vizcaya, a propuesta de los Diputados Sres. D. Cosme de Elguezábal y D. Félix de Landáburu, acordó, en sesión de 25 de enero de 1918, promover su fundación, y las demás Diputaciones hermanas se adhirieron a dicho acuerdo.

En el memorable Congreso de Estudios Vascos celebrado en la antigua Universidad de Oñate el citado año de 1918 y que fue realzado con la asistencia y personal participación de S. M. el Rey D. Alfonso XIII, se elaboró el proyecto de constitución de la Academia, designándose como académicos fundadores a los Sres. Don Resurrección María de Azkue, D. Julio de Urquijo, D. Luis de Eleizalde y D. Arturo Campión.

En sesión de 21 de septiembre de 1919, celebrada por la Sociedad de Estudios Vascos en el Palacio de la Excma. Diputación de Guipúzcoa y presidida por D. Julián Elorza, Presidente de la Diputación y de la Sociedad citada, se procedió a la elección de ocho académicos numerarios más, a saber: los Sres. Domingo de Aguirre, Pierre Broussain, J. Blaise Adéma, Ramón Inzagaray, José de Aguerre, Juan Bautista Egusquiza, Raimundo de Olabide y Pierre Lhande. Por renuncia de los señores Adéma y Aguerre y fallecimientos de

los Sres. Aguirre y Broussain, fueron elegidos los Sres. Severo de Alrube, Dámaso de Inza, Georges Lacombe y Martín Landerretche.

La Academia de la Lengua Vasca celebró su primera sesión en el Palacio de la Excma. Diputación de Guipúzcoa el 5 de octubre de 1919. Fue elegido Presidente de la misma el Sr. D. Resurrección María de Azkue, que más tarde sería nombrado —al igual que el Sr. Urquijo— miembro de número de la Real Academia Española.

Los Estatutos de la Academia de la Lengua Vasca fueron publicados en 1920. En 1954 volvieron a publicarse modificados en algunos puntos. El texto actual es una refundición y actualización de los dos anteriores, manteniendo fielmente el espíritu y en muchos casos aun la letra de los mismos, pero haciendo al mismo tiempo las acomodaciones que reclaman el desarrollo y la situación actual de la Institución.

ESTATUTOS

FINES Y NATURALEZA

Artículo 1.º La Academia de la Lengua Vasca, fundada en 1918 bajo los auspicios de las cuatro Diputaciones de Alava, Guipúzcoa, Navarra y Vizcaya, es una Institución que tiene por fines:

- a) investigar y formular las leyes gramaticales del idioma vasco
- b) dar orientaciones y normas para el cultivo literario del mismo
- c) inventariar su léxico
- d) laborar por la formación de un lenguaje literario unificado en léxico, gramática y grafía
- e) promover su uso
- f) velar por los derechos de la lengua
- g) trabajar en la capacitación de la lengua, a fin de que ésta pueda ser medio de expresión de la comunidad a todos los niveles
- h) fomentar la celebración de concursos literarios y didácticos

- i) promover los estudios de filología y lingüística con la creación de cátedras de lengua y literatura vasca
- j) expedir los oportunos títulos y certificados.

Art. 2.º En conformidad con estos cometidos, la Academia abarca dos grandes secciones, a saber: la de investigación y la tutelar.

CONSTITUCION ORGANICA

Art. 3.º La Academia de la Lengua Vasca se compone de 24 académicos de número, y de un número indeterminado de académicos correspondientes y de académicos de honor.

Art. 4.º Los académicos de número serán naturales u oriundos de las distintas regiones del País Vasco (provincias de Alava, Guipúzcoa, Navarra, Vizcaya y departamento de Pirineos Atlánticos), a fin de que estén representados en la Academia todos los dialectos tradicionales de la lengua vasca.

Art. 5.º La Academia contará con una Junta de Gobierno, compuesta del Presidente-Director, de un Vicepresidente, de un Secretario y de un Tesorero, elegidos de entre los miembros de número.

Art. 6.º Se podrá designar un Vicesecretario retribuido, que no sea académico de número.

Art. 7.º De entre los miembros de número o correspondientes se designará un Bibliotecario.

Art. 8.º A la Junta de Gobierno incumbe despachar los asuntos de trámite y burocráticos de la Institución, proponer los nombres de las personas que hayan de integrar las distintas Comisiones de trabajo y redactar notas informativas en relación con los asuntos tratados en las sesiones.

Art. 9.º Serán atribuciones y obligaciones del Presidente:

- a) presidir las reuniones de la Institución
- b) cuidar del cumplimiento de sus Estatutos, Reglamentos y acuerdos
- c) representar a la Institución ante toda clase de personas y entidades públicas o privadas
- d) ejercer las demás facultades que se le confieran por reglamentos y acuerdos de la Institución.

Art. 10.º Será de la incumbencia del Vicepresidente sustituir al Presidente en ausencia de éste.

Art. 11.º Corresponderá al Secretario:

- a) extender el acta de cada sesión y firmarla con el visto bueno del Presidente-Director, después de aprobada
- b) dirigir la correspondencia y dar cuenta de ella en las sesiones
- c) redactar la memoria anual y presentarla a la Academia en la sesión correspondiente
- d) coordinar las actividades de las distintas Delegaciones
- e) cumplir los demás cometidos que se le confieran por los reglamentos y acuerdos de las sesiones y de la Junta de Gobierno.

Art. 12.º Compete al Tesorero:

- a) recaudar las cantidades que por cualquier concepto deba percibir la Institución
- b) efectuar los pagos correspondientes
- c) rendir cuentas trimestralmente a la Academia, sin perjuicio de hacerlo al Presidente-Director o a la Junta de Gobierno siempre que sea requerido al efecto.

Art. 13.º Corresponde al Vicesecretario:

- a) sustituir al Secretario en su ausencia
- b) atender en el domicilio de la Academia al despacho normal de los asuntos
- c) despachar los asuntos de trámite de acuerdo con el Presidente, Vicepresidente, Secretario, Tesorero o Bibliotecario, según proceda
- d) remitir por orden del Presidente a todos los miembros el acta de la sesión anterior y la convocatoria de la sesión inmediata, con el orden del día de los asuntos a tratar en ella
- e) colaborar con el Secretario en la coordinación del trabajo de las Delegaciones.

Art. 14.º Será de la incumbencia del Bibliotecario:

- a) conservar y ordenar los libros, manuscritos y documentos de la Institución

b) facilitar tales libros, manuscritos o documentos conforme a las normas que se establezcan en reglamento especial

c) dar cuenta en cada sesión de las nuevas adquisiciones.

SEDE Y DELEGACIONES

Art. 15.º La Institución tiene su sede en Bilbao. Su domicilio actual es Ribera, 6, entresuelo.

Art. 16.º Podrán establecerse Delegaciones en San Sebastián, Vitoria, Pamplona y Bayona.

JUNTAS DE LA INSTITUCION

Art. 17.º Las Juntas de la Institución podrán ser ordinarias y extraordinarias, y estas últimas, públicas o privadas. Todos los meses se celebrará en principio alguna de estas reuniones, y a ellas deberán asistir todos los académicos de número. En caso de no poder hacerlo, deberán excusar su ausencia. Los académicos correspondientes y los honorarios podrán asistir tanto a las sesiones ordinarias como a las extraordinarias públicas, por lo que serán convocados a ellas. Y tendrán voz, aunque no voto, en los asuntos que se refieran a materias gramaticales o literarias.

Art. 18.º Las sesiones extraordinarias privadas se reunirán cuando así lo acuerde la Junta de Gobierno. Esta estará obligada a convocarlas cuando sea requerida a ello por petición escrita de cinco miembros de número.

Art. 19.º Las sesiones extraordinarias públicas se celebrarán con motivo de la recepción y toma de posesión de los nuevos académicos de número, homenajes, conmemoraciones y actos, en general, que, a juicio de la Junta de Gobierno, deban ser revestidos de especial solemnidad.

Art. 20.º A las sesiones extraordinarias privadas asistirán solamente los académicos de número, sin perjuicio de que puedan ser convocados a ellas académicos correspondientes, académicos honorarios e incluso personas ajenas a la Academia, en razón de los asuntos a tratar.

Art. 21.º Las decisiones se tomarán por mayoría y, en su caso, con el quorum que especialmente se determina en estos Estatutos.

Bastará que así lo solicite un académico de número para que la votación sea secreta.

Art. 22.º Los académicos de número que justifiquen la imposibilidad de asistir a la sesión podrán emitir su voto por escrito o por medio de otro miembro de número, debidamente autorizado al efecto. En caso de empate el Presidente tendrá voto de calidad.

Art. 23.º Cuando el Presidente-Director y el Vicepresidente no asistan a la sesión, será ésta presidida por el académico de número más antiguo.

Art. 24.º El Secretario será sustituido en caso de ausencia por el académico de número de más reciente nombramiento.

Art. 25.º Cuando se trate de asuntos previamente declarados importantes por el Presidente-Director será preciso, en primera convocatoria, para la validez de los acuerdos, que asista la tercera parte de los miembros de número y que vote la mitad más uno del total de los académicos; y simple mayoría en segunda convocatoria.

Art. 26.º Tratándose de asuntos no declarados importantes, bastará que así lo pida un académico de número para que queden sobre la mesa hasta la siguiente sesión.

FONDOS DE LA INSTITUCION

Art. 27.º Los fondos de la Institución estarán constituidos:

- a) por las subvenciones y donativos de Corporaciones, Entidades y particulares
- b) por el producto de las publicaciones y trabajos de la Academia.

ELECCION DE CARGOS

Art. 28.º Los cargos de la Junta de Gobierno se proveerán por dos años. Los nombrados pueden ser reelegidos.

Art. 29.º La elección se hará por votación secreta, en sesión extraordinaria privada, dedicada exclusivamente a esta concreta finalidad.

Art. 30.º Con quince días al menos de antelación se remitirá el aviso de sesión, en cuyo orden del día figure la renovación de cargos que en la dicha sesión va a tener lugar.

Art. 31.º Para que la elección sea válida será preciso que el candidato obtenga la mayoría absoluta de votos. Si no se alcanzara el expresado quorum, se verificará nueva votación en la que bastará la simple mayoría.

Art. 32.º La elección y toma de posesión de los miembros de la Junta de Gobierno tendrán lugar en el último trimestre del año.

NOMBRAMIENTO DE NUEVOS ACADEMICOS

Art. 33.º Las vacantes de académicos de número se anunciarán en sesión ordinaria, pudiendo presentarse propuestas para proveerlas en las dos sesiones siguientes a aquella en que se hubiese anunciado la vacante.

Art. 34.º La propuesta para miembro de número deberá ser firmada por tres académicos también de número. Acompañará a la propuesta una relación detallada de los méritos de cada candidato.

Art. 35.º Para ser elegido académico de número será indispensable obtener la mayoría de los votos de los académicos numerarios.

Art. 36.º La recepción de los nuevos académicos de número se efectuará en sesión extraordinaria pública. El académico electo pronunciará el discurso de ingreso y será contestado por un académico de número.

Art. 37.º Cada dos años considerará la Academia la oportunidad de la designación, en su caso, de nuevos académicos correspondientes.

Art. 38.º Para el nombramiento de académico correspondiente será precisa propuesta escrita de dos académicos de número, en la que consten los méritos del candidato. Para la designación será necesario el voto favorable de la mayoría de los académicos de número. La votación será secreta.

Art. 39.º Al rango de los académicos honorarios pertenecerán aquellas personas que en opinión de la Academia hayan prestado

servicios eminentes al idioma. Para su nombramiento se requerirá propuesta escrita de la Junta de Gobierno o de dos académicos de número, y la subsiguiente aceptación del Pleno en sesión académica.

PUBLICACIONES

Art. 40.º La Academia publicará un boletín periódico, donde figurarán, juntamente con trabajos de investigación y literarios, las actas y acuerdos de la Institución.

DISPOSICION ADICIONAL

Art. 41.º Las disposiciones de estos Estatutos serán desarrolladas en oportunos Reglamentos.

(El texto de estos Estatutos fue revisado y aprobado en las sesiones extraordinarias de 30 de diciembre de 1971 y 31 de enero de 1972, y ratificado en la de 4 de abril de 1972).

EUSKALTZAINDIAREN ARAUTEGIA

LEHEN SOLASA

Makina bat jakitun argi izan da euskerari kasu eman, eta hizkuntza hau beren istudio eta azterketen gai bihurtu duenik. Aski izan bedi Humboldt, Bonaparte, Van Eys, Schuchardt, Uhlenbeck eta Menéndez Pidal-en izenak —beste batzuen artean— gogoratzea.

Bere baitako orijinaltasunaz gainera, euskerak zera eskeintzen dio ikertzaileari: bizitze luzean zehar kondaira eraginaren ondorioz ezarri zaizkion hizkuntza-estratuen aztarna. Mendeetan barrena, alegia, bata bestearen segidan, hizkuntzan gertatu diren har-emanen kutsua eta oinatza. Horregatik, eta zibilizazio baten lekuko bizi bakarra delako, bai gizatiar aldetik eta bai kultura aldetik ere balio apartekoa du. Halaxe zion Ramón Menéndez Pidal jaunak Bilbon,

1921. urtean egindako hitzalditan: «Horregatik kondaira istudioaz natorkizue gaur mintzatzeraz. Abantail guztiak dituzute istudio lan honi ekin eta buru emateko: mintzaira bat, zeinaren bibliografia neke handi gabe mendera daiteken, eta zeinaren hauzi larri eta interesgarri asko doi-doi ukiturik den; herri ttipi bat, erraz ingura daitekena; barrengo aldakortasun bat guztiz salataria; eta, batez ere, aintzinatearen bat, liluraz ernaria. Ez dago kondaira dokumenturik, dokumentu bizi hau baino beneragarriagorik, lurralde honen gainean ez dakigu noiztik, menturaz egungo klima eta geologi aroa baino lehenagotik, bizi den hizkuntza hau bezalako dokumenturik. Hark, mendez-mendeko bere estratuetan, gure kondairako korapiloric ilunenak argitzeko ageri baliotsuak eskeintzen dizkigu. Zuen herri honek badu zori handi bat: Hispania-ko aintzinatearen erlikia beneragarrienaren jabe izatea. Bestek balio gehiago izan lezake arte aldetik, miretsiago eta gutziatuago izanen da gehienetan, baina hizkuntza honen garrantzia duenik ez da. Beronen istudio sakona egin gabe, ezingo dira sekula Hispania-ko zibilizazioaren oinarriak eta lehen urratsak osatoro argitu, eta zibilizazio hori ez da bere mui-nean konprenitua izango».

Latinaren ume diren aldameneko hizkuntzen ondoan zeharo bes-telakoa izanik, euskera berandu xamar izan zen idatziz landua. Erdi Aroko olerki epikoa eta lirikoa, ahoz-aho emana, XV eta XVI. mendeetako dokumentutan bildu zen. XVI eta XVII. mendeetan Dechepare, Leizarraga, Etcheberri, Axular, Oihenart eta beste zenbaiten obrak argitaratu ziren. Gero, XVIII. mendean, euskeraz idazteak ugaritze nabaria ezagutzen du, Larramendiren lan jakintsuei eta Mendiburu, Mogel eta beste langile argiren obrei eskerrak. Gaur, Euskalerrian, orotara zabaldu da euskeraren aldeko kezka: hizkuntza hau, alegia, ez bakarrik gorde eta bizirik atera, bainan kultura maila guztietara ere behar dela egokitu, bai literatura sailean, eta bai iker-tze eta teknikarenean ere. Hortarako behar-beharrezkoa da euskerak irakastokietan eta begi-belarrien komunikabideetan sarrera izatea, eta hizkuntza honen hiztegia egungo terminologietara jartzea. Hau da Euskaltzaindiaren egiteko berezietarik bat.

Euskaltzaindia Araba, Gipuzkoa, Nafarroa eta Bizkaiko Diputazioen babespean sortu zen. Bizkaiko Diputazioak, 1918. urteko urtarrilaren 25eko bilkuratan, Diputadu jaun Elgezabal-dar Kosma eta Landaburu-tar Peli-ren proposamenduz, elkargoa hau sortzea era-

baki zuen, eta gainerako Diputazioek erabaki honi beren baiezkoa eman zioten.

Oinatik Unibertsitatean, 1918. urtean Eusko Ikaskuntzak eraturako Bilera ospetsuan —errega Alfonso XIII.ak pertsonalki etorri eta parte hartzeaz goratu zuen hartan—, asmu hau mamitu egin zen, eta euskaltzain fundatzaile bezala jaun hauek izendatu ziren: Resurrección María de Azkue, Julio de Urquijo, Eleizalde-tar Koldobika eta Arturo Campión.

1919. urteko irailaren 21ean beste bilkura bat egin zen, Eusko Ikaskuntzak Gipuzkoako Diputazioaren jauregian eratua, eta Julian Elorza Diputazioko eta Eusko Ikaskuntzako lehendakaria buru izanik. Orduan gainerako zortzi euskaltzain osoak izendatu ziren: Txomin Agirre, Pierre Broussain, J. Blaise Adéma, Ramon Inzagaray, Jose de Agerre, Juan Bautista Eguzkitza, Olabide-tar Erraimun eta Pierre Lhande. Adema eta Agerrek kargua utzi egin zutelako eta Agirre eta Broussain hil egin zirelako, hoiien ordeztu Altube-tar Seber, Intza-ko Aita Damaso, Georges Lacombe eta Martin Landerretche izendatu ziren.

Euskaltzaindi sortuberriak bere lehen bilkura Gipuzkoako Diputazioaren jauregian egin zuen, 1919. urteko urriaren 5ean. Resurrección M.ª de Azkue jauna euskaltzainburu hautatua izan zen. Jaun hau geroago, Urquijo jauna bezala, Real Academia Española-ko hizkeltzain oso izan zen hautatua.

Euskaltzaindiaren Arautegia 1920. urtean argitaratu zen. 1954. ean berriz argitaratu zen, zenbait puntutan aldatua. Oraiko testua leheneko bi hoiien bateratze eta gaurkotzeaz egina da, haien izpiritua eta frangotan baita letra ere atxikiaz, eta denbora berean elkargoaren handitze eta oraiko egoitzak eskatzen dituen aldakuntzak eginez.

A R A U T E G I A

Xedeak eta izaera

Lehen artikulua.—Euskaltzaindia Institutio bat da, 1918. urtean, Araba, Gipuzkoa, Nafarroa eta Bizkaiko lau Diputazioen babespean sortua. Honako xede hauek ditu helburutzat:

- a) euskeraren gramatika legeak ikertu eta mamitzea;

- b) hizkuntza honen idazlangintzarako argibideak eta arauak ematea;
- c) hiztegia biltzea;
- d) bai hiztegian eta bai gramatika eta grafian ere, literatur hizkera batura heltzeko lan egitea;
- e) euskeraren enplegua aitzinatzea;
- f) hizkuntzaren eskubideak zaintzea;
- g) hizkuntza, gizarte maila guztietan gai bihurtzeko, lan egitea;
- h) literatur eta ikas lehiaketak eragitea;
- i) filologia eta linguistikako istudioak suztatzea, euskera eta euskal literaturaren irakas-aulkiak sortuaz;
- j) hartako titulu eta ageriak ematea.

2. art.—Egiteko hauen arauaz, bi sail nagusi ditu Euskaltzaindiak: iker saila eta jagon saila.

Egitura

3. art.—24 euskaltzain osoz, euskaltzain laguntzailez eta euskaltzain ohorezkoz osatua da Euskaltzaindia. Euskaltzain laguntzaile eta ohorezkoentzat ez da muga jakinik.

4. art.—Euskaltzain osoek, sortzez edo jatorriz, Euskalerriko eskualdeetakoak izan behar dute (Araba, Gipuzkoa, Nafarroa eta Bizkaiko probintziak eta Atlantiko Pirinioetako departamendua). Era hortara, ahal dela, euskalki guztiek Euskaltzaindian beren ordezkaria izan dezaten.

5. art.—Euskaltzaindiak Zuzendaritza bat izango du, honako hauek osatua: Euskaltzainburu, Buru-orde, Idazkari eta Diruzainaz. Hoiek euskaltzain osoetarik hautatuko dira.

6. art.—Idazkari ordezeko bat ere izan daiteke, alogeraz ordaindua. Hau ez da euskaltzain osoa izango.

7. art.—Euskaltzain oso nahiz laguntzailetarik Gutunzain bat izendatuko da.

8. art.—Zuzendaritzari dagokio elkargoaren egunoroko gaiak eta bulego arazoak artatzea, lan Batzordeetan parte hartuko duten pertsonen izenak proposatzea, eta Euskaltzaindiaren bilkura, erabaki eta lanei buruz ageri berriketariak idaztea.

9. art.—Euskaltzainburuaren ahal eta eginbideak hauetxek dira:
- a) elkargoaren bilkuretan buru izatea;
 - b) Euskaltzaindiaren Arautegi, erregela eta erabakiak bete ditezzen begiratzea;
 - c) Instituzioaren ordezkari-tza, lagun eta elkargoa mota guztien aurrean eramatea;
 - d) elkargoaren erregela eta erabakiek eman ditzaioketen beste zereginak betetzea.
10. art.—Euskaltzainburu-ordezkoari dagokio: euskaltzainburua falta denean, haren lanak egitea.
11. art.—Idazkariaren zereginak dira:
- a) batzar-ageria egitea. Eta Euskaltzainburuaren oniritzi-az izenpetzea, onartu ondoan;
 - b) hartutako eskutitzen erantzutea eta beraien berri batzarretan ematea;
 - c) urteoroko oroit-idazkia prestatzea eta Euskaltzaindira, hartako batzarrean, aurkeztea;
 - d) Ordezkaritzetako lanak kidekatzea;
 - e) Batzarren eta Zuzendaritzaren erregela eta erabakietarik heldu ohi zaizkion gainerako zereginak betetzea.
12. art.—Diruzainari dagokio:
- a) edozein arrazoigatik elkargoak hartu behar dituen diruak jasotzea;
 - b) pagakizunak egitea;
 - c) Euskaltzaindiari hiru hilabetez behin kontu errendatzea; Euskaltzainburu nahiz Zuzendaritzari, eskatzen zaion ba-koitzean, egingo dionaz gainera.
13. art.—Idazkari-ordeari dagokio:
- a) Idazkaria falta denean, haren lanak egitea;
 - b) Euskaltzaindiaren etxean zeregin arrunten arta izatea;
 - c) Bulego arazoak aitzinatzea, Euskaltzainburu, Buru-ordezko, Idazkari, Diruzain edo Gutunzainaren oniritzi-az, gaiak nola diren;
 - d) Euskaltzainburuaren aginduz, joan den batzarreko ageria eta heldu denekoaren deia, berean erabiliko diren gaien zerrendaz, batzarkide guztiei bialtzea;

- e) Ordezkaritzetako lanak kidekatzen Idazkariari laguntzea.
14. art.—Gutunzainari dagokio:
- a) Elkargoaren liburu, esku izkribu eta gutunak gorde eta ondozkatzea;
 - b) liburu, esku izkribu eta gutun hoiiek uztea, jarritako erregela berezi batzuen arauaz.
 - c) etxera diren liburu nahiz gutunen berri ematea.

Etxea eta Ordezkaritzak

15. art.—Euskaltzaindiak Bilbon du bere etxea. Haren egungo egoitza: Hibaiondo, 6, arteko.

16. art.—Ordezkaritzak sor daitezke Donostian, Gasteizen, Iruinean eta Baionan.

Elkargoaren bilkurak

17. art.—Elkargoaren bilkurak arruntak eta bereziak izan daitezke; eta azkenengo hauek, agerikoak edo barrengoak. Hilabete oro, ahal dela, bilkura hoietakoren bat egingo da, eta euskaltzain oso guztiak daude joateko behartuak. Joaterik ez baldin badute, joan ezinaren arrazoia agertu behar dute. Euskaltzain laguntzailleak eta euskaltzain ohorezkoak bilkura arruntetara eta berezi agerikoetara joan daitezke, eta horregatik hartako deia bialduko zaie. Gramatika eta literatur arazoetan hitza izanen dute, bainan ez boza.

18. art.—Bilkura berezi barrengoak Zuzendaritzaren aginduz xoilki bilduko dira. Bilkura hoiiek biltzera beharturik dago Zuzendaritza, noiz eta bost euskaltzain osok izkribuz hala eskatzen duten.

19. art.—Bilkura berezi agerikoak, euskaltzain oso berrien sarretan, gorazarre, oroitzapen, eta, labur, Zuzendaritzaren iritziz halako ospe batez inguraturik egotea komeni diren paradetan eginen dira.

20. art.—Bilkura berezi barrengoetara euskaltzain osoak bakarrik joango dira. Horrek ez du esan nahi, ukitu behar diren gaiak hala eskatzen dutenean, besterik ere joan ez daitekeanik, nahiz euskaltzain laguntzaile, nahiz euskaltzain ohorezko, nahiz Euskaltzaindikoa ez dena ere bai.

21. art.—Erabakiak nagusitasunez hartuko dira, eta, behar denean, Arautegi honetan berariaz agintzen den «quorum» delakoaz.

Aski da euskaltzain oso batek hori eskatzea bozketa izkutua egin dadin.

22. art.—Batzarrera ez etortzeko arrazoi taxuzkoa duten euskaltzain osoek beren boza nahiz izkribuz nahi beste euskaltzain oso baten bidez (hartako ahala honi emanez) igor dezakete. Iritziak berdin agertzen badira, Lehendakariak izanen du bere azken hitza.

23. art.—Euskaltzainburua eta Buru-ordea batzarrera etor ez halitez Euskaltzaindian zaharrena den euskaltzain osoa izanen da buru.

24. art.—Idazkaria falta denean, azkenengo izendatua izan den euskaltzain osoak egingo du haren lana.

25. art.—Lehendakariak alde aurretik axola handikotzat jo dituen arazoak erabaki behar direnean, erabakiak indarra izan dezan, lehen deian, euskaltzain osoek hirutatik batek joan behar dute batzarrera, eta erdiak baino bat gehiagok boza eman behar du; bigarren deian, berriz, aski da nagusitasun soila.

26. art.—Axola handikotzat jo gabeko arazoetan, aski izanen da euskaltzain oso batek hori eskatzea, arazo hura hurreneko batzarrera arte mahain gainean utz dadin.

Elkargoaren dirutza

27. art.—Hona Elkargoaren dirutzaren etorpideak:

- a) Korporazio, Elkarte eta partikularren laguntza eta emaitzak;
- b) Euskaltzaindiaren agerkari eta lanen etekinak.

Karguen hautatzea

28. art.—Zuzendaritzako karguak bi urtetarako izanen dira. Izendatuak berriro hautatuak izan daitezke.

29. art.—Hautatzea bozketa izkutuz eginen da, hartarakotzat soilki bilduko den bilkura berezi barrengo batetan.

30. art.—Kargu berritzea eginen den bilkurarako deia, hamabost egun aurretik gutxienez bidali behar da, eta egitarauetan hautatzea aipatuko da.

31. art.—Hautatzea errutsua izan dadin, gaiak nagusitasun osoa erdietsi beharko du. «Quorum» hori izango ez balitz, bozketa berria eginen da, eta orduan aski da nagusitasun soila.

32. art.—Zuzendaritzako lagunen hautatzea eta kargu hartzea urtearen azken laurdenean egingo dira.

Euskaltzain berrien izendapena

33. art.—Euskaltzain osoen hutsuneak batzar arruntetan jakinaraz bitez, eta hutsuneok hornitzeko proposamenduak horren hurreneko bi batzarretan aurkeztu ahal izango dira.

34. art.—Euskaltzain osoa izateko proposamendua hiru euskaltzain osok izenpetu behar du. Proposamenduaz batera, zerrenda bat egin behar da, gai bakoitzak dituen merezimenduak xeheki aipatuz.

35. art.—Euskaltzain oso hautatua izateko, euskaltzain osoen bozen nagusitasuna erdietsi behar da.

36. art.—Euskaltzain oso berrien sarrera bilkura berezi agerikotan eginen da. Euskaltzain hautatuberrriak sarrera hitzaldia eginen du, eta euskaltzain oso batek erantzungo.

37. art.—Bi urtez behin ikusiko du Euskaltzaindiak ea euskaltzain laguntzaile berririk izendatu behar ote den.

38. art.—Inor Euskaltzain laguntzaile izenda dadin, proposamendua bi euskaltzain osok izkribuz egin behar du, eta izkribu horretan gaiaren merezimenduak aipatuko dira. Hautatua izateko, euskaltzain osoen bozen nagusitasuna behar da, gainera.

39. art.—Euskaltzain ohorezkoen mailan sartuko dira Euskaltzaindiaren ustetan euskerari mesede bikainak egindako lagunak. Izendatuak izateko, izkribuzko proposamendua behar da, nahiz Zuzendaritzak nahiz bi euskaltzain osok egina, eta Batzarraren onartzea.
Agerkariak

40. art.—Euskaltzaindiak aldiroko boletin bat argitaratuko du, eta berean, iker eta literatur lanekin batean, elkargoaren ageri eta erabakiak etorriko dira.

Eraskina

41. art.—Arautegi honetako arauak behar diren erregelez osatuko dira.

STATUTS DE L'ACADEMIE DE LA LANGUE BASQUE

PREAMBULE

La langue basque a attiré l'attention d'éminents spécialistes qui lui ont consacré leurs études et leurs recherches. Qu'il suffise de rappeler les noms de Humboldt, Bonaparte, Van Eys, Schuchardt, Uhlenbeck, Menéndez Pidal entre autres.

Outre son originalité, l'*EUSKERA* offre au chercheur la trace des successives stratifications linguistiques qui, au cours des siècles, se sont déposées dans la langue par suite des diverses influences historiques qu'elle a reçues à travers sa longue vie. Pour cela et parce qu'elle est le véhicule d'une civilisation dont elle constitue aujourd'hui l'unique témoignage vivant, elle représente une valeur d'un extraordinaire intérêt culturel et humain. C'est ce que proclamait Don Ramón Menéndez Pidal dans un discours prononcé à Bilbao en 1921. «C'est pour cela que j'ai voulu vous parler aujourd'hui «de l'étude historique. Vous avez tous les atouts en main pour l'entreprendre et la mener à bien; une langue dont la bibliographie peut «être embrassée sans fatigue et dont beaucoup de questions intéressantes sont à peine effleurées; un petit territoire qui peut être «commodément parcouru, une variété interne extrêmement révélatrice et surtout un archaïsme mystérieux plein d'intérêt. Il n'y a «pas de document historique plus vénérable que ce document vivant, «cette langue conservée sur ce territoire depuis une époque incalculable peut-être antérieure au climat et à la période géologique actuels. C'est elle qui, dans ses sédimentations multiséculaires, nous «offre des restes précieux pour éclairer les plus obscurs problèmes «de notre histoire. Vous avez la chance que votre peuple soit le «dépositaire de la relique la plus vénérable de l'antiquité hispanique. «D'autres langues auront une plus grande valeur artistique, seront «plus admirées et enviées universellement, mais il n'y en a pas d'autre «qui ait son importance. Sans l'étude approfondie de l'*EUSKERA*, «jamais ne pourront être révélés totalement les fondements et les «primitifs chemins de la civilisation péninsulaire, pas plus que celle-ci ne pourra être essentiellement connue».

Irréductible aux langues voisines, héritières directes du latin, ce n'est que tardivement que l'*EUSKERA* a été un instrument de

culture littéraire écrite. La poésie épique et lyrique médiévale, transmise par tradition orale, a été conservée dans des documents des XVème et XVIème siècles. Aux XVIème et XVIIème siècles furent éditées les oeuvres de Dechepare, Leizarraga, Etcheberri, Axular, Oihenart et autres. Plus tard, au XVIIIème siècle, l'usage écrit de la langue basque s'accroît sensiblement grâce aux travaux érudits de Larramendi et à la production littéraire de Mendiboure, Moguel et autres remarquables ouvriers de la langue. Aujourd'hui on sent que se généralise au Pays Basque la préoccupation non seulement d'assurer la conservation et la survivance de la langue basque, mais aussi de promouvoir son développement dans les domaines de la culture, aussi bien dans le domaine purement littéraire que dans celui de la recherche et de la technique. Pour cela il faut que la langue basque ait accès aux centres d'enseignement et aux moyens écrits et audio-visuels de diffusion, avec l'indispensable adaptation de son lexique aux terminologies modernes. C'est là un des objectifs propes à l'Académie de la langue basque.

L'Académie de la langue basque naquit sous la patronage des «Diputaciones» d'Alava, de Guipuzcoa, de Navarre et de Biscaye. La «Diputacion» de Biscaye, sur la proposition de M. M. les Députés Cosme de Elguezábal et Feliz de Landáburu décida dans sa séance du 25 Janvier 1918 de mettre en oeuvre la fondation de l'Académie et les autres «diputaciones» soeurs approuvèrent cette décision.

Au cours du mémorable congrès des études basques qui eut lieu dans l'antique Université d'Oñate, cette même année 1918, et qui fut rehaussée par la présence et l'effective participation de S. M. Alphonse XIII, fut élaboré le projet de constitution de l'Académie et furent désignés comme membres fondateurs MM. Resurrección María de Azkue, Julio de Urquijo, Luis de Eleizalde et Arturo Campión.

A la séance du 21 Septembre 1919, tenue par la Société des Etudes basques au Palais de «Diputación» de Guipúzcoa et présidée par Don Julián ELORZA, Président de la Diputacion et de la dite Société, il fut procédé à l'élection de huit académiciens titulaires supplémentaires: MM. Domingo de Aguirre, Pierre Broussain, J. Blaise Adéma, Ramon Inzagary, José de Aguerre, Juan Bautista

Egusquiza, Raimundo de Olabide et Pierre Lhande. A la suite de la renonciation de MM. Adéma et Aguerre et du décès de MM. Aguirre et Broussain, furent élus MM. Severo de Altube, Dámaso de Inza, Georges Lacombe et Martin Landerretche.

L'Académie de la langue basque tint sa première séance au Palais de la «Diputación» de Guipuzcoa le 5 Octobre 1919. M. Resurrección María de Azkue qui, plus tard, devait être nommé, de même que M. Urquijo, membre titulaire de l'Académie royale espagnole en fut élu le Président.

Les statuts de l'Académie de la langue basque furent publiés en 1920. Ils furent publiés à nouveau en 1954, modifiés sur certains points. Le texte présent est une refonte et une mise à jour des deux textes antérieurs; il en maintient fidèlement l'esprit et en plusieurs cas la lettre, mais il procède en même temps aux adaptations que réclament le développement et la situation actuelle de l'Institution.

STATUTS

BUTS ET NATURE

- Art. 1. — L'Académie de la langue basque fondée en 1918 sous les auspices des quatre «diputaciones» d'Alava, Guipuzcoa, Navarre et Biscaye est une institution qui a pour buts:
- a) de rechercher et formuler les lois grammaticales de la langue basque.
 - b) de donner des orientations et des normes pour la culture littéraire de la dite langue.
 - c) d'inventorier son lexique.
 - d) de travailler pour la formation d'un langage littéraire unifié dans son lexique, sa grammaire, sa graphie.
 - e) de promouvoir son usage.
 - f) de veiller aux droits de la langue.
 - g) de travailler à l'enrichissement de la langue afin qu'elle puisse être un moyen d'expression de la communauté à tous les niveaux.
 - h) de fomentier l'éclosion de concours littéraires et didactiques;

- i) de promouvoir les études de philologie et de linguistique avec la création de chaires de langue et littérature basques.
- j) de dispenser les titres et certificats idoines.

Art. 2. — Conformément à ces tâches, l'Académie comporte deux grandes sections, à savoir, la section d'investigation et la section tutélaire.

CONSTITUTION ORGANIQUE

Art. 3. — L'Académie de la langue basque est composée de 24 académiciens titulaires et d'un nombre variable de membres correspondants et d'académiciens d'honneur.

Art. 4. — Les Académiciens titulaires doivent être natifs ou originaires des différentes régions du Pays Basque (provinces de Alava, Guipuzcoa, Navarre, Biscaye et département des Pyrénées-Atlantiques) afin que soient représentés à l'Académie tous les dialectes traditionnels de la langue basque.

Art. 5. — L'Académie dispose d'un bureau composé du Président-Directeur, d'un Vice-Président, d'un Secrétaire et d'un Trésorier élus parmi les membres titulaires.

Art. 6. — On pourra désigner un Secrétaire - Adjoint rétribué qui ne sera pas membre titulaire.

Art. 7. — Parmi les membres titulaires ou correspondants sera choisi un bibliothécaire.

Art. 8. — Il incombe au Bureau d'expédier les affaires et formalités courantes de l'Institution, de proposer les noms des personnes qui composeront les différentes commissions de travail et rédiger les notes d'information relatives aux sujets traités au cours des séances.

Art. 9. — Le Président a pour attribution et obligation:

- a) de présider les réunions de l'Institution;
- b) de veiller à l'application de ses statuts, règlements et décisions.
- c) de représenter l'Institution devant toutes sortes de personnes, entités publiques ou privées;

- d) d'exercer les autres pouvoirs qui lui seront conférés par les règlements et décisions de l'Institution.

Art. 10.—Il incombe au Vice-Président de remplacer le Président en l'absence de celui-ci.

Art. 11.—Le Secrétaire est chargé:

- a) de rédiger le procès-verbal de chaque séance et de le signer avec l'accord du Président-Directeur après son approbation.
- b) de s'occuper de la correspondance et d'en rendre compte au cours des séances.
- c) de rédiger le rapport annuel et le présenter à l'Académie dans la séance affectée à la lecture de ce rapport.
- d) de coordonner les activités des différentes délégations.
- e) d'accomplir les autres tâches qui lui seront confiées par les règlements, les décisions prises pendant les séances et par le bureau.

Art. 12.—Le Trésorier est chargé:

- a) de recevoir toute somme d'argent due à l'Institution.
- b) d'effectuer les paiements qui incombent à l'Académie.
- c) de présenter les comptes chaque trimestre à l'Académie, sans préjudice d'avoir à le faire au Président-Directeur ou au bureau, chaque fois qu'il le lui sera demandé.

Art. 13.—Le Secrétaire-adjoint est chargé:

- a) de remplacer le Secrétaire en l'absence de celui-ci;
- b) de s'occuper au domicile de l'Académie de l'expédition normale des affaires.
- c) d'expédier les affaires courantes, en accord avec le Président, Vice-Président, Secrétaire, Trésorier ou Bibliothécaire, selon les cas.
- d) d'adresser sur ordre du Président à tous les membres le procès-verbal de la séance précédente et la convocation à la séance suivante avec l'ordre du jour des sujets qui y seront traités.
- e) de collaborer avec le Secrétaire à la coordination du travail des délégations.

Art. 14. Il incombe au bibliothécaire:

- a) de conserver et mettre en ordre les livres, manuscrits et documents de l'Institution.
- b) de communiquer les dits livres, manuscrits ou documents conformément aux normes qui seront établies dans un règlement spécial.
- c) de rendre compte à chaque séance des nouvelles acquisitions.

SIEGE ET DELEGATIONS

Art. 15.—L'Institution a son siège à Bilbao. Son domicile actuel est Rue Ribera, n.º 6, Entresol.

Art. 16.—Des délégations pourront être établies à Saint Sébastien, Vitoria, Pampelune et Bayonne.

REUNIONS DE L'INSTITUTION

Art. 17.—Les réunions de l'Institution pourront être ordinaires et extraordinaires et ces dernières publiques ou privées. Tous les mois auront lieu en principe l'une ou l'autre de ces réunions et tous les académiciens titulaires devront y assister. Dans le cas où ils ne pourraient y assister, ils devront excuser leur absence. Les membres correspondants et les membres d'honneur pourront assister aux séances ordinaires comme aux séances extraordinaires publiques et ils seront convoqués aux dites réunions. Ils auront voix consultative mais non délibérative pour les sujets se référant à des matières grammaticales ou littéraires.

Art. 18.—Les séances extraordinaires privées se tiendront uniquement sur décision du bureau. Celui-ci sera obligé de les convoquer quand il sera requis à cet effet par une demande écrite de cinq membres titulaires.

Art. 19.—Les séances extraordinaires publiques auront lieu à l'occasion de la réception et prise de possession de charge de nouveaux membres titulaires, d'hommages, commémorations et actes en général qui, selon l'opinion du bureau, devront revêtir une spéciale solennité.

- Art. 20.—Seuls les membres titulaires assisteront aux séances extraordinaires privées sans préjudice de la participation, lorsqu'ils y seront requis, de membres correspondants, membres d'honneur et même de personnes étrangères à l'Académie en raison des sujets à traiter.
- Art. 21.—Les décisions seront prises à la majorité et, en ce cas, avec le quorum qui est spécialement déterminé dans ces statuts. Il suffira pour que le vote soit secret qu'un membre titulaire le demande.
- Art. 22.—Les membres titulaires qui justifieront de l'impossibilité d'assister à la séance pourront voter par écrit ou par l'intermédiaire d'un autre membre titulaire dûment autorisé à cet effet. En cas de partage, la voix du Président est prépondérante.
- Art. 23.—En cas d'absence du Président-Directeur et du Vice-Président, la séance sera présidée par le membre titulaire le plus ancien.
- Art. 24.—En cas d'absence, le Secrétaire sera remplacé par le membre titulaire le plus récemment nommé.
- Art. 25.—Quand il s'agira de sujets préalablement déclarés importants par le Président-Directeur, il sera nécessaire à la première convocation pour la validité des décisions que le tiers des membres titulaires assiste à la réunion et que vote la moitié plus un des membres titulaires et la majorité simple à la seconde convocation.
- Art. 26.—Lorsqu'il s'agira de sujets déclarés non importants, il suffira qu'un seul membre titulaire le demande pour qu'ils soient renvoyés à la séance suivante.

FONDS DE L'INSTITUTION.

Art. 27.—Les fonds de l'Institution seront constitués:

- a) par les subventions et dons de corporations, d'entités et de particuliers.
- b) par le produit des publications et travaux de l'Académie.